

підтриманні економічної стабільності та ефективності забезпечення та функціонування об'єктів інфраструктури та надання комунальних послуг у конкретних місцевостях та й загалом у підтриманні доходів бюджету держави. Система сплати податку на майно в Україні потребує вдосконалення для вирішення існуючих проблем, зокрема зниження ефективності механізму сплати податку.

Література

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: станом на 1 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Сучасні види системи оподаткування, їх переваги та недоліки / А. Петрашевська та ін. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 30. С. 21–25. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/12895/1/МУФ%20№30_2024.pdf.

3. Юрчишена Р., Цимбалюк К. Майнове оподаткування в Україні: аналіз та механізм сплати. *Економіка та суспільство*. 2023. С. 161–164. URL: <https://doi.org/file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/13871-Текст%20статті-27588-1-10-20230619.pdf>.

4. Пономарьова В., Артюх О. Сучасна проблематика майнового оподаткування: національний і міжнародний вимір. *Socio-Economic Problems and the State*. 2022. № 27. С. 161–169. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40065/5/22pvsimv.pdf>.

УДК 342(043.2)

Тарасенко Ю.Д., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, Україна
Науковий керівник: Сопілко І.М., д.ю.н., професор

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЇХ ЗАХИСТ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Захист прав людини має бути головним напрямом роботи держави як у мирний час, так і під час війни. Наразі Україна перебуває у вкрай складній ситуації, оскільки збройна агресія з боку російської федерації призвела до масштабних порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права, що спричинило катастрофічні наслідки для українців.

Згідно з сучасним міжнародним правом, такі дії можна кваліфікувати як акт агресії. Право надавати таку кваліфікацію належить Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Проте російська федерація, будучи постійним членом Ради Безпеки, скористалася своїм правом вето, щоб заблокувати будь-які рішення з цього питання. Тому, для забезпечення належної міжнародно-правової оцінки дій росії, була скликана

надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН [1, с. 12].

Сувора реальність війни затуманює найсвітліші уявлення про права і свободи людини. Порушення прав, які в мирний час можуть здаватися незначними, виглядають зовсім інакше на фоні війни та хаосу, який вона приносить. У цьому контексті варто згадати слова Мартіна Лютера Кінга: «Темряву не можна вигнати темрявою – це може зробити тільки світло. Ненависть не можна знищити ненавистю – це може зробити тільки любов. Ненависть породжує ще більше ненависті, насильство породжує ще більше насильства, а грубість породжує ще більше грубості» [2].

Незламний опір Українського народу є найвищим проявом прагнення до утвердження найцінніших прав людини: права на життя, свободу, власність, а також права на політичне, економічне, соціальне і культурне самовизначення та, безумовно, права на мир. Міжнародні угоди щодо захисту прав людини залишаються надзвичайно важливими навіть під час внутрішніх збройних конфліктів.

Особливо значущим є те, що міжнародно-правові інструменти у сфері захисту прав людини сприяють розширенню та уточненню різноманітних режимів захисту, забезпечених гуманітарним правом, шляхом прирівнювання зобов'язань у сфері захисту прав людини до базових принципів гуманності. Механізми забезпечення виконання зобов'язань, передбачені у міжнародно-правових інструментах з прав людини, можуть потенційно використовуватися як альтернативні засоби забезпечення дотримання режиму гуманітарного захисту під час збройних конфліктів.

У міжнародному праві визнається беззастережна відповідальність держави, яка здійснює незаконний контроль над територією шляхом окупації, за дотримання прав людини. Зокрема, варто згадати IV Гаазьку конвенцію про закони та звичаї сухопутної війни 1907 року [3], Женевську конвенцію (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 року [4] і Додатковий протокол I до неї [5], а також Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння» 1983 року [6].

Женевська конвенція встановлює загальні правила, які застосовуються до всіх осіб, що підпадають під захист міжнародного гуманітарного права, включаючи правила щодо санітарних і безпечних зон, евакуації та медичної допомоги. Вона також визначає гарантії гуманного поводження для «захищених осіб» у значенні статті 4 цієї Конвенції, а також містить положення щодо захисту громадян ворожої держави, які перебувають на території учасниці конфлікту, і регулює питання захисту цивільного населення на окупованих територіях.

Варто підкреслити, що саме воюючі сторони зобов'язані захищати цивільне населення. Це включає заборону на розміщення військових об'єктів у населених пунктах, використання цивільних як живого щита і створення небезпеки для цивільного населення. Основний принцип, яким

повинні керуватися воюючі сторони під час внутрішніх збройних конфліктів, полягає в тому, що цивільне населення та окремі цивільні особи не повинні бути мішенню для нападів.

У період повномасштабної війни український законодавець запровадив численні зміни до національного законодавства, що значно вплинуло на права людини. Відповідно до статті 64 Конституції України, конституційні права і свободи людини і громадянина можуть бути обмежені лише у випадках, передбачених Конституцією, зокрема під час воєнного або надзвичайного стану, із зазначенням терміну дії таких обмежень. Однак, права і свободи, закріплені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України, не підлягають обмеженню навіть за цих умов [7].

Відповідно до Конституції України, певні права громадян не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану. Основний Закон країни гарантує непорушність таких прав, забезпечуючи захист фундаментальних свобод кожного громадянина.

По-перше, усі громадяни користуються рівними конституційними правами та є рівними перед законом (стаття 24). Громадянство України не може бути відібрано, а також зберігається право на зміну громадянства (стаття 25). Життя є невід'ємним правом кожної людини, і це право повинно бути беззастережно захищене (стаття 27). Гідність особи також перебуває під захистом, і кожен має право на повагу до своєї гідності (стаття 28). Право на свободу та особисту недоторканність забезпечується для кожного (стаття 29).

Далі, кожен громадянин має право звертатися до державних органів та органів місцевого самоврядування через індивідуальні чи колективні письмові звернення, а також особисто, і отримати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін (стаття 40). Право на житло гарантується для всіх (стаття 47), як і право на шлюб (стаття 51). Діти рівні у своїх правах незалежно від їх походження або статусу народження (стаття 52).

Кожен має право на захист своїх прав, включаючи судовий, адміністративний та самозахист (стаття 55). Якщо державні органи, органи місцевого самоврядування або їх посадові особи завдають шкоди своїми незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю, громадяни мають право на її відшкодування (стаття 56). Гарантується право знати свої права і обов'язки (стаття 57) та право на професійну правничу допомогу (стаття 59).

Права, пов'язані з притягненням до юридичної відповідальності, також є захищеними. Це включає презумпцію невинуватості, заборону подвійного притягнення до відповідальності, та інші пов'язані права (статті 58, 60-63). Таким чином, навіть у надзвичайних умовах, ці основоположні права залишаються незмінними, забезпечуючи фундаментальні свободи та захист для кожного громадянина України.

Цей перелік прав є тим мінімальним обсягом, який держава не має права порушувати, навіть якщо міжнародні нормативно-правові акти допускають такі обмеження. Ієрархія нормативно-правових актів встановлює верховенство норм конституційного права над усіма іншими, тому узгодження національного законодавства з Конституцією є надзвичайно важливим завданням. Важливіше за приведення у відповідність законодавчих норм є їхнє суворе дотримання, адже лише таким чином можна забезпечити мінімальний пакет прав людини. Стаття 64 Конституції України визначає мінімальний пакет прав громадян на період війни, що негативно впливає на утвердження прав людини як в Україні, так і в Європі загалом.

Міжнародне гуманітарне право вимагає від держави-окупанта забезпечення основних гуманітарних потреб населення, його базових прав, пов'язаних із життям, здоров'ям і гідністю. Особливо акцентується на ефективному захисті цих прав, захисті від незаконного насильства та збереженні інфраструктури. На жаль, агресор ігнорує міжнародне та європейське право, порушуючи права людей під час воєнних дій на території України. Щодня фіксуються нові порушення загальноновизнаних норм і принципів ведення війни з боку держави-агресора.

На мою думку, одним із ключових напрямів удосконалення українського законодавства є визначення доцільності та пропорційності обмеження гарантованих прав людини.

Офіційною оцінкою дій агресора займатимуться Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд, Спеціальний трибунал з розгляду злочинів агресії проти України, іноземні суди в «дружніх» юрисдикціях і ЄСПЛ. Однак, українські правознавці також повинні активно брати участь у цих процесах, збираючи матеріали, які згодом будуть використані зазначеними судовими установами.

Література

1. Рабінович П.М., Тополевський Р.Б., Дудаш Т.І., Гончаров В.В., Наконечна А.М. Організація Об'єднаних Націй у спробах протидіяти агресії Російської Федерації проти України. *Інформаційний бюлетень. Видавництво ЛОБФ «Медицина і право»*, 2022. С. 12.

2. Martin Luther King Jr., A Testament of Hope: The Essential Writings and Speeches. URL: <https://www.goodreads.com/quotes/943-darkness-cannot-drive-outdarkness-only-lightcan-do-that>.

3. Про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі: IV Конвенція, ухвалена на Другій мирній конференції в Гаазі від 18.10.1907. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text.

4. Про захист цивільного населення під час війни: Конвенція, затверджена в Женеві від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серп. 1949 року,

що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру: Протокол II від 8 черв. 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text.

6. Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння: Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй № 56/83 від 12.12.2001. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/responsibility.pdf.

7. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.04.2024).

УДК 342.7(043.2)

Хубулов І., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Чулінда Л.І., к.ю.н., доцент

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Право людини на життя належить до першого покоління прав людини, яке сформувалося відповідно до вимог Нового часу і відобразило гасла буржуазних революцій, які виникли як опір державному свавілля, а тому були закріплені як захисний механізм у взаємовідносинах суспільства із державною владою. У контексті правового статусу людини визнається принцип автономії особистості, що враховує повагу до індивідуальності та волевиявлення людини, самостійного визначення та реалізації особою свого способу життя та діяльності.

На сучасному етапі захист і гарантії дотримання прав людини є пріоритетним аспектом діяльності міжнародної спільноти. Для досягнення даної цілі держави ратифікують відповідні декларації і конвенції, тим самим здійснюючи уніфікацію національних та міжнародних стандартів з прав людини. Такими актами є, зокрема, Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. та ін.

На національному рівні права людини та гарантії їх забезпечення визначаються Конституцією України, а механізм їх забезпечення деталізується безпосередньо у законах. Варто зазначити, що перелік конституційних прав і свобод людини не є вичерпним. Це означає, що зміна суспільних цінностей, розвиток технологій та інші фактори можуть стати причиною доповнень II розділу Конституції новими правами та свободами. Право людини на життя є фундаментальним правом кожної